Мустақиллик, Тинчлик, Ҳамкорлик

Халқ сўзи

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг газетаси

1 ИЮЛЬ, ПАЙШАНБА № 126 (631). 1993 йил.

Сотувда эркин нархда.

Ислом КАРИМОВ:

ИСЛОҲОТДАН МАҚСАД ХАЛҚ ТУРМУШ ДАРАЖАСИНИ ЮКСАЛТИРИШДИР

Илгари хабар қилинганидек, Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов республика Вазирлар Маҳкамаси, ижтимоий таъминот, меҳнат вазирликлари, Ўзбекистон Касаба уюшмалари федерацияси ҳамда тармоқ касаба уюшмалари кенгашларининг вакиллари иштирокида бозор муносабатларига ўтиш шароитида аҳолини ижтимоий ҳимоялаш масалаларига бағишланган кенгаш ўтказди.

Мамлакатимиз Президенти бозор иқтисодиётига ўтиш даврининг асосий йўналишлари белгилаб олинаётган ҳозирги вақтда республикамиз меҳнаткашларининг вакиллари билан маслаҳатлашиб олиш катта аҳамиятга эга эканини таъкидлади. Эндиликда Ўзбекистон иқтисодий тараққиётида янги босқич — туб ўзгаришлар даври бошланмоқда. Марказий Осиё давлатлари ҳамда Россияда юз бераётган воқеалар мамлакатимиз аҳолисини ижтимоий ҳимоялаш масаласига янада жиддийроқ ёндошишни тақозо этмоқда. Агар зарур чоралар кўрилмаса, воқеалар қандай оқибатларга олиб келишини мумкинлигини олдиндан кўра билмасак, эртага халқимиз моддий жиҳатдан бир аҳволга тушиб қолиши мумкин. Бундай шароитда Ўзбекистонда маъмурий-буйруқбозлик ва марказлаштирилган тақсимот тизимидан бозор муносабатларига ўтиш даврининг ўзига хос тамойиллари ишлаб чиқилгани тўғри бўлганини ҳаёт қайта-қайта исботлаяпти.

Биз, деди Ислом Каримов, турли мамлакатларда бўлганимизда, давлат ва ҳукумат раҳбарлари, сиёсатдон ва ишбилармон кишилар билан суҳбатлашганимизда танлаб олган йўлимиз мамлакатимиз шароити учун ниҳоятда мақбул эканини ҳис этдик. Ривожланган Ғарб давлатлари тажрибасидан кўр-кўрона нусха кўчира бошлаган баъзи республикаларда ҳам халқнинг турмуш тарзи, меҳнатга муносабати, тарбиясини ҳисобга олмай туриб кўзланган мақсадга эришиб бўлмаслигини англай бошладилар. Чунки Ғарб мамлакатларида ҳеч қачон биздагидай тенглаштириш ва шунга яраша одамлар руҳиятида боқимандалик кўникмаси бўлмаган. Ҳар бир нарсага боқимандалик нуқтаи назаридан ёндошиш одамларни ялқов қилиб қўяди, улардаги меҳнатга, яратувчиликка бўлган интилишни сўндиради. Меҳнатга яраша ҳақ тўламаслик оқибатида тенглаштириш вужудга келади. Одам меҳнатига, малакасига, ишининг сифатига яраша ҳақ ололмайди. Натижада одам қотиб қолади. Империя давридагидек, Кремлнинг юлдузи бор, давлат бор, оч қолмаймиз, деган кўникмага айтиб бўлади. Меҳнатга бундай муносабатни ўзгартириш ва бу борада Германия, Швейцария каби ривожланган мамлакатлар даражасига етиб олиш учун кўп замат чекишга тўғри келади. Шунинг учун биз ўз ... танлаётган пайтда маҳаллий шарт-шароит, кўп йиллик тарихимиз, турмуш тарзимиз, қолаверса, Ислом фалсафаси билан боғлиқ дунёқарашимизни ҳисобга олмаслигимиз мумкин эмас эди. «Шок терапияси»ни танлаган мамлакатлар тажрибаси бизнинг йўлимиз оқилона ва мақбул эканини кўрсатмоқда.

Ўзбекистонда бозор муносабатларига ўтиш тамойилларини кўпчилик яхши билади. Уларни қайтариб ўтиришга ҳожат йўқ. Бироқ кучли ижтимоий сиёсат тамойилига алоҳида тўхталиб беришга тўғри келади, негаки, бошқа тамойилларнинг барчаси унга бўйсунади. Бозор муносабатларига ўтиш шароитида иқтисодиётнинг мафкурадан холилиги, давлатнинг ўзи ислоҳотчи бўлиши ҳамда қонун устиворлиги мамлакатимиз аҳолисини ижтимоий жиҳатдан ҳимоя қилишга хизмат қилади. Бу меҳнатга яроқли аҳолисининг қарийб ярми, айрим жойларда ҳатто 80 фоизигача қишлоқ хўжалигида банд бўлган, 50 фоиз аҳолиси 18 ёшгача бўлган болалардан иборат республика учун алоҳида аҳамиятта эгадир. Ваҳоланки, Голландия, Германия каби мамлакатларда қишлоқ хўжалигида ишловчилар меҳнатга яроқли кишиларнинг бор-йўғи 4 — 5 фоизини ташкил этади.

Бешинчи тамойилга кўра бозор муносабатларига ўтиш босқичма-босқич амалга оширилиши керак. Ҳамма нарсани ўз ҳолига ташлаб қўйиб бўлмайди. Масалан, Францияда айрим соҳалардаги фондларнинг 40—45 фоизи давлат назоратида. У ерда халқ хўжалигини ривожлантиришнинг беш йиллик режалари асосида иш юритилади. Америкада ҳатто 30 йиллик режалар ишлаб чиқилган. Янги уй қурмай туриб, эскисини бузмаиг, деганда эски тузумнинг қурилаётган янги жамиятимиз учун фойдали томонларини ҳам йўққа чиқармаслигимиз лозимлиги назарда тутилади. Соғлиқни сақлаш, маданият, маориф соҳаларида бошқаларга ўрнак қилиб кўрсатса арзийдиган ютуқларимиз бор.

Касаба уюшмаларининг асосий вазифаси ҳар бир масалага меҳнаткашларни ижтимоий жиҳатдан муҳофаза қилиш нуқтаи назаридан ёндошишдан иборат. Қолаверса, бу — давлатнинг ҳам асосий вазифаси. Фуқароларига ҳар томонлама ғамхўрлик қилган давлатгина одамлар меҳрини қозонади. Бу ғамхўрлик биринчи навбатда мамлакатда осойишталик ва барқарорликни таъминлаш билан боғлиқдир. Чуқур ислоҳотлар ўтказиш учун, аввало, барқарорлик, миллий муроса бўлиши зарур. Мамлакатимиз касаба уюшмалари республика раҳбарияти юритаётган сиёсатни тўғри тушуниб, ислоҳотларни амалга оширишда елкадош бўлаётгани таҳсинга лойиқдир. Бу, айниқса, ўтиш даври қийинчиликларини енгишда муҳим аҳамият касб этади.

Ўзбекистон эндиликда иқтисодий мустақиллик сари дадил одим отмоқда. Сир эмаски, мамлакатимиз иқтисодиёти кўп жиҳатдан Россия билан боғлиқ. У ерда кечаётган жараёнлар республикамизга ҳам таъсир этмай қолмайди. Айниқса, Россия иқтисодиётидаги танглик рублнинг ҳалокатли даражада қадрсизланишига олиб келди. Бир долларнинг баҳоси 1100 рубл атрофида. Бундай шароитда аҳолини ижтимоий жиҳатдан муҳофаза этиш мамлакатимиз раҳбариятининг бош вазифаси бўлиб қолаверади. Лекин бу муҳофаза асосий озиқ-овқат маҳсулотлари турларига давлат томонидан фақатгина дотация ажратиш орқали амалга оширилади дегани эмас.

Бу масалага сал кенгроқ қараш лозим. СССР даврида ҳар бир меҳнаткаш моддий товар ишлаб чиқариши керак, деган аҳмоқона сиёсат туфайли хизмат кўрсатиш соҳасида ишловчилар сони жуда камайиб кетди. Бошқа мамлакатлар тажрибаси одамларимизни қишлоқ хўжалиги соҳасидан озод қилиб, ўзга соҳаларга йўналтириш ва иш билан банд этиш кераклигини кўрсатмоқда. Шунда ҳар бир меҳнаткаш янги қиймат, янги маҳсулот ва янги миллий даромад яратади. Шундай қилинмаса, вазият ўнгланмайди. Меҳнат унумдорлиги ҳам, ялпи миллий маҳсулот ҳажми ҳам ўсмайди.

Ҳисоб-китобларга қараганда, Ўзбекистон қишлоқ хўжалигида 6,5 миллиондан кўпроқ меҳнатга яроқли киши ишлайди. Шулардан бемалол 3—3,5 миллион кишини хизмат кўрсатиш соҳасига жалб этиш мумкин. Голландияда мазкур соҳада меҳнатга яроқли кишиларнинг 68 фоизи хизмат қилади. Бизда эса бу кўрсаткич 9 фоиздан ошмайди. Сиёсий иқтисод дарсликлари шу вақтгача одамларни хизмат кўрсатиш ва савдо-сотиқ соҳасидан моддий бойлик ишлаб чиқариш соҳасига жалб этишни тарғиб этиб келди. Натижа шу бўлдики, кўпчилик боқимандага айланиб қолди. Айрим ҳисоб-китобларга қараганда, Қашқадарёдаги баъзи колхозларда яшовчилар давлат бюджети ва пенсия жамғармаларидан шу колхознинг йиллик даромадидан 2—2,5 баробар кўп миқдорда пенсия ва нафақа пуллари олишар экан. Бунга қайси давлат хазинаси бардош бера олади? Бу қандай боқиманда жамият? Касаба уюшмалари ана шу саволларга жавоб излаб кўриши керак. Аҳолини ижтимоий жиҳатдан ҳимоялаш усулларини тубдан ўзгартирмаса бўлмайди.

Бугунги кунда давлат хазинасидан биргина нон учун ҳозирги нархлар билан ҳисоблаганда, йилига 29,2 миллиард сўм, ун учун эса 37 миллиард сўм дотация берилмоқда. Шакар учун, унинг чакана нархини 200 сўм қилиб белгиласак-да, 31,8 милиард сўм, гўштнинг нархи 400 сўм бўлгани ҳолда йилига 80 миллиард сўм дотация ажратишга мажбур бўляпмиз. Нархлар икки баробар кўтарилгани туфайли бир йил учун давлат хазинасидан 250 миллиард сўм дотация берилмоқда. Шу тўғрими? Бу фақат озиқ-овқат маҳсулотлари учун ажратилаётган дотация. Транспорт, коммунал хизмат, электр энергияси, сув, квартира ҳақи учун берилаётган имтиёзлар-чи? Масалан, 1 киловатт электр қувватининг таннархи давлатга 18 — 19 сўмга тушаётган бир пайтда истеъмолчилар 1 сўм, шаҳар транспортида ҳар бир пассажирни ташиш таннархи 39 сўм бўлгани ҳолда ҳар бир киши 6 сўм тўламоқда. Бундай мисолларни кўплаб келтириш мумкин. Давлат бюджети даромад қисмининг 40 фоизи аҳолига дотация сифатида қайтарилмоқда.

Бу ерда ижтимоий адолат тамойили бузилмаяптимикан? Битта ноннинг таннархи 80 сўм бўлгани ҳолда 20 сўмга сотиляпти. Ахир, нонни ана шундай тўрт баробар арзон баҳода аҳолининг фақат эҳтиёжманд қисми сотиб олаётгани йўқ-ку! Давлатимизнинг аҳолининг эҳтиёжманд қисмини ижтимоий жиҳатдан муҳофаза қилишидан ҳамма, ҳатто бойбадавлат кишилар ҳам бирдай фойдаланмоқда. Бу — биринчидан.

Биз бу маблағларни, аввало, касаба уюшмалари таклиф қиладиган мактаблар, болалар боғчалари, дам олиш жойлари қуриш каби мақсадларга йўналтиришимиз мумкин-ку. Агар биз соғлом авлодни тарбиялаб етиштирмоқчи бўлсак, фарзандларимиз, набираларимиз тўғрисида ғамхўрлик қилишимиз керак эмасми? Иккинчидан, давлат хазинасидаги пулларни аҳолининг фақатгина эҳтиёжманд табақаларини ижтимоий жиҳатдан муҳофаза қилишга сарфлаш зарур.

Учинчидан, корхоналар ишлаб чиқараётган маҳсулотлар нархини чеклаб қўяётганимиз туфайли яна ўзимиз уларга дотация беришга мажбур бўляпмиз. Уларга дотация эмас, эркинлик бериш вақти келди. Ҳар бир корхона имконият қидириб, эркин фаолият кўрсатиши, ишчиларига ҳам шунга яраша иш ҳақи бериши лозим. Иқтисодиётда бирёқлама йўл тутиб бўлмайди. Республикамизда нон маҳсулотларининг 38 тури бўлгани ҳолда дўкон пештахталарида 3-4 турдан бошқасини кўрмайсиз. Келгусида бундай бўлмаслиги учун нон маҳсулотлари ишлаб чиқариш соҳасидаги монополияни тугатиш лозим.

(Давоми 2-бетда).

МУКОФОТЛАР ТОПШИРИЛДИ

Ўзбекистон Мустақиллигининг бир йиллиги муносабати билан андижонлик ишлаб чиқариш илғорлари, фахрийлар, фан, адабиёт ва санъат намояндаларидан бир гуруҳи республикамизнинг фахрий унвон ва ёрлиқларига сазовор бўлган эди. Вилоят ҳокимлигида ана шу мукофотларни топшириш маросими бўлди.

Мукофотларни Ўзбекистон Бош вазирининг ўринбосари М. Қорабоев топширди.

Мукофотланганлар номидан сўзга чиққанлар меҳнатлари юксак қадрлангани учун республика ҳукуматига, Президентимиз Ислом Каримовга самимий миннатдорлик изҳор этиб, истиқлолимизни мустаҳкамлаш, ёшларни ватанга садоқат руҳида тарбиялашга бор куч-ғайратларини сарфлаяжакларини айтдилар.

Вилоят ҳокими Қ. Обидов маросимда сўзга чиқди.

Мингбулоқ районида 91 ёшли Муҳаммад Али ота Тўрабековни яхши билишади. Бу табаррук инсон кўп йиллар мобайнида колхоз раиси, қишлоқ ижроқўми раиси, бригада бошлиғи, боғбон бўлиб ишлаган. Ерни, деҳқончиликни яхши биладиган Муҳаммад Али ота кексаликни бўйнига олмайдиган серғайрат киши. Уни тез-тез пахта даласида, боғларда учратиш мумкин. У юздан ортиқ невара-чевaралари, халқимиз бахти, қишлоқ хўжалик экинларининг ҳосилдорлигини оширишга боғлиқлигини яхши тушунади. Шунинг учун отахон ёшлардан ўз маслаҳатларини аямайди.

СУРАТДА: Муҳаммад Али ота Тўрабеков ва Мирзааҳмедов номли давлат хўжалиги директори Абдусаттор Маматов суҳбатлашмоқда.

Тоҳиржон ҲАМРОҚУЛ олган сурат.

МУШТАРИЙЛАР БИЛАН ЮЗМА-ЮЗ

ҚАШҚАДАРЁДА «ХАЛҚ СЎЗИ» КУНЛАРИ

Газетамизнинг бир гуруҳ ижодий ходимлари ўтган ҳафтада қашқадарёлик меҳнаткашлар — деҳқону чорвадорлар ҳузурида бўлишиб, «Халқ сўзи» кунларини ўтказиб қайтишди. Қашқа воҳаси аҳли билан юзма-юз мулоқот уларнинг ўй-кечинмалари, ташвишу муаммолари билан янада яқинроқ танишиш имконини берди. Ўз ўрнида қашқадарёлик газетхонлар журналистларга ранг-баранг саволлар билан мурожаат қилишди, ўзларининг доимий ҳамроҳи — «Халқ сўзи»га тилак ва таклифларини баён этишди.

Учрашувлар ғоят мароқли ўтди. Бу ҳақда газетамизнинг келгуси сонларида батафсил маълумот берамиз.

БОЛАЛАРГА СОВҒА

Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов илгари ўзига совға қилинган отни А. П. Хлебушкина раҳбарлигидаги 22-болалар уйи тарбияланувчиларига туҳфа қилди. Болалар совғани мамнуният билан қабул этишди.

(ЎзА).

«ҚИЗИЛҚУМ»ДА ЗАНГОРИ ОЛОВ

ФОРИШ туманида «Қизилқум» давлат хўжалиги марказидаги 56 хонадонга табиий газ келтирилди. Режага кўра йил охирига қадар яна 300 хонадон бу қулай имкониятдан баҳраманд бўлади. Бу ишни «Ўзбекгазқурилиш» трестига қарашли Жиззах 5-ПМК жамоаси амалга оширди.

А. МАМАРАСУЛОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

• *Мутолаа*

ЁШЛАРНИНГ ЙЎЛДОШИ

Мустақил республикамизнинг келажаги кўп жиҳатдан ёшларга боғлиқ. Улар қанчалик кўп ва чуқур илмга эга бўлсалар, миллий ифтихор ҳиссини туя олсалар, Ўзбекистон шунчалик пойдор ҳамда мустаҳкам давлатга айланади. Бунинг учун улар энг аввало давлат бошқарув дастури бўлган Президент рисолаларининг мазмун ва моҳиятини чуқур англаб етмоқлари керак.

Яқинда шу мақсадда Тадбиркорлар ва ташқи иқтисодий алоқалар институтида Президент Ислом Каримовнинг «Ўзбекистон — келажаги буюк давлат» рисоласига бағишланган илмий конференция бўлиб ўтди.

— Ўзбекистоннинг келажагини сизларсиз тасаввур қилиш қийин, — деди конференцияда ёшларга қарата институт ректори Г. Охунова. — Бу йўлда мазкур рисола сизларга йўлдош бўлади, тўғри йўл кўрсатади.

Академик Э. Юсупов, профессор Г. Ҳидоятов мазкур рисоладан келиб чиққан ҳолда Ўзбекистоннинг ижтимоий-иқтисодий имкониятлари, ундан фойдаланиш, бозор иқтисодига ўтишнинг Ўзбекистонга хос асосий хусусиятлари ҳақида ёшларга гапириб беришди.

ЎЗБЕКИСТОН Ватаним маним

«Халқ сўзи» ва ЎзА мухбирлари хабар қиладилар

ЯНГИЛИКЛАР * ФАКТЛАР * ВОҚЕАЛАР

ФАОЛЛАР ЙИҒИЛИШИ

КЕЧА Урганчда Хоразм вилоят фаоллари йиғилиши бўлиб ўтди. Унда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг шу йил 14 июнь куни вилоятга сафари чоғида берган маслаҳат ва йўл-йўриқлари асосида иқтисодий ислоҳотларни жадаллаштириш вазифалари кўриб чиқилди. Вилоят ҳокимининг муовини Т. Дўсжоновнинг шу ҳақдаги маърузаси тингланди.

ЙИҒИЛИШ иштирокчилари ислоҳотлар жамиятни янгилашнинг муҳим шарти эканлигини таъкидладилар. Хусусийлаштириш ва мулкчилик шаклларини ўзгартириш соҳасидаги ишлар атрофлича таҳлил этилиб, унга тегишли баҳо берилди. Фаоллар йиғилишида вилоят ҳокими М. Жуманиёзов нутқ сўзлади.

170 ХОНАДОН ГАЗЛИ БУЛАДИ

ЗОМИН туманидаги «Молгузар» ширкат хўжалигининг тоғли қишлоқларига табиий газ борадиган қувурлар ётқизила бошланди.

МАХСУС полиэтилендан тайёрланган қувурларни харид қилиш ва ётқизиш учун хўжаликнинг ўзи маблағ ажратди. Чунки, хўжалик меҳнаткашлари ўтган йили 30 миллион сўм соф фойда олдилар.

Шу йил кузгача қишлоқдаги 170 хонадоннинг ҳаммасини табиий газ билан таъминлаш мўлжалланмоқда.

ЖАҲОН МАЙДОНИГА ЙУЛ

ГУЛИСТОНДАГИ «Сирдарё» савдо уйи ташкил этилганига ҳали бир йил бўлмаёқ, халқаро миқёсда иш кўриш даражасига эришди.

ҲОЗИР вилоятда япон технологияси асосида телевизор ва видеомагнитофонларни йиғадиган кичик завод қуриш ҳақида музокаралар олиб борилмоқда. Маҳаллий маҳсулотлардан томат пастаси ишлаб чиқариш мақсадида Италия ускуналари харид қилинди. Ишбилармон шерикларни жалб этаётган нарса шуки, савдо уйида нарх-наво барқарордир.

ТОПГАНЛАРИ — ШАРОИТНИ ЯХШИЛАШГА

АНДИЖОН ип-газлама ишлаб чиқариш бирлашмасида меҳнатдан келаётган даромаднинг бир қисмини жамоанинг иш ва дам олиш шароитини яхшилашга сарфланмоқда.

БИРЛАШМАДА ишчилар учун уй-жойлар, боғча, санаторий-профилакторий, болалар оромгоҳи ва ошхона каби зарур объектлар қуриб ишга туширилди. Иссиқхона, чорвачилик фермалари ва узумзор ҳам жамоа аъзоларига хизмат қилаяпти.

Бу ерда яқинда шарқона усулда қурилган кўркам арк тантанали очилди. Ишчилар унга Бобур номини беришди.

АКАДЕМИЯ БУЛИМИ ОЧИЛДИ

САМАРҚАНДда республика Фанлар академиясининг бўлими очилди. Ўзбекистон Фанлар академиясининг президенти М. Салоҳиддинов академия раёсатининг шу ҳақдаги қарорига имзо чекди.

У мазкур бўлим қошида Зарафшон минтақаси илмий муаммоларини атрофлича ўрганиш институти очилишини ҳам маълум қилди. Самарқанд меъморчилик-қурилиш институти кафедра мудири, Ўзбекистон Фанлар академияси мухбир аъзоси Т. Ширинқулов академия бўлими раиси этиб сайланди.

Самарқанд вилояти ҳокими П. Абдураҳмонов йиғилишда сўзга чиқиб, академиянинг Самарқанд бўлими илм-фанни ривожлантиришга муносиб ҳисса қўшади, қадимий анъаналарни давом эттиради, деб умид билдирди.

ИСЛОҲОТДАН МАҚСАД ХАЛҚ ТУРМУШ ДАРАЖАСИНИ ЮКСАЛТИРИШДИР

(Давоми. Боши 1-бетда).

Тўртинчидан, мавжуд тизим бўйича, тайёрланган маҳсулотлар истеъмолчи қўлига етиб боргунча қанча юлғич, ўғрининг қўлидан ўтади. Улардан неча бири назоратчи экани ёлғиз худога аён. Бир вақтлар касаба уюшмаларига назорат қилиш ҳуқуқи берилган эди. Худди ОБХСС ва прокуратуралар етмагандай. Бу билан ўша пайтдаги мамлакат раҳбари ўзининг ва касаба уюшмаларининг обрўсини кўтармоқчи бўлган эди. Марказий Осиё давлатларидаги нарх-навонинг нотекислиги оқибатида чегараларда божхона назоратини ҳам йўлга қўйишга тўғри келди. Лекин назорат билан иш битмайди. Давлатнинг бунчалар кўп назоратчи маъмурларни боқишга маблағи етмайди. Иқтисодиётни қисиб бўлмайди. Ривожланган мамлакатлар аҳолининг айрим қатламларини ижтимоий жиҳатдан муҳофаза қилишда бошқача йўл тутмоқда, яъни нарх-навони назорат қилиш ўрнига уни эркин қўйиб юбориб, эҳтиёжманд кишиларга ёрдам бермоқда. Бу Швеция моделидир. Бу усул аҳолининг ҳар бир қатлами даромадини аниқлаш орқали амалга оширилади. Шунинг учун ҳам биз касаба уюшмалари билан биргаликда дотацияга ажратилаётган маблағларни мамлакат аҳолисининг эҳтиёжманд қисмига ёрдам тариқасида йўналтиришимиз лозим.

Энг асосийси, мазкур масалада маълум бир тизимни ишлаб чиқишдир.

Бешинчидан, ойлик маошни тартибга солиш лозим. Нарх-наво ошиб бориши билан индексациялаш тизимини жорий этиш ҳам бизнинг вазифамиздир. Лекин пулнинг бу даражада қадрсизланишига бизнинг давлат сабабчи эмас. Россиядаги пулнинг қадрсизланиши бизнинг иқтисодиётга ҳам таъсир кўрсатмоқда. Биз ўз миллий пул бирлигимизга ўтганимиздагина буни амалга ошириш мумкин. Ҳозирги вазиятда эса биз фақат ойлик маошларни оширишга мажбур бўляпмиз. 1991 йилдан бери ойлик маошларни ошириш тўғрисида еттита ҳужжат қабул қилинди. Бу мақсадлар учун ярим триллиондан кўпроқ маблағ, жумладан, 204 миллиард сўм — пенсияларни, 350 миллиард сўм эса — бевосита ойлик маошларни ошириш учун сарфланди.

Афсуски, қўшни республикаларда ойлик маош ва нарх-навони ошириш мусобақаси давом этмоқда. Бу товарларнинг бир республикадан иккинчисига кўчиб юришига сабаб бўлмоқда. Мисолларга мурожаат қилайлик: энг кам ойлик миқдори Россияда 4275, Қозоғистонда — 4500, Қирғизистонда рублга чаққанда 3200, Тожикистонда — 2000 сўмни, энг кам пенсия миқдори эса Россияда — 8122, Қозоғистонда — 5000, Қирғизистонда рублга чаққанда — 3200, Тожикистонда — 2000 сўмни ташкил этади. Туркманистонда эса энг кам ойлик маош миқдори миллий валютани муомалага киритиш арафасида 9600 сўм қилиб белгиланди. Россияда энг кам ойлик маош миқдори билан энг юқори ойлик маош ўртасидаги фарқ 22 баробардир. Қўшни республикалардаги вазият Ўзбекистоннинг ички бозорига ҳам таъсир этмасдан қолмаяпти.

Республика ҳукумати шуларни ҳисобга олиб, ойлик маошларни шу йил 1 июлдан бошлаб яна 1,5 баробар оширишга қарор қилди. Шунда энг кам ойлик миқдори 11250 сўмни, ўртача пенсия миқдори 18100 сўмни, олий ўқув юртлари талабаларининг стипендияси 9100 сўмни, ўрта махсус ўқув юртлари талабалариники 7100 сўмни ташкил этади. Агар талабаларга берилган қўшимча имтиёзларни ҳам пулга чақадиган бўлсак, бу кўрсаткич 13—14 минг сўмга етади.

Бу яхши, албатта. Бироқ ишчи талабадан кўп ойлик олиши керак. Шундагина ижтимоий адолат қарор топади.

Биз Россия билан ҳам, бошқа қўшни давлатлар билан ҳам ҳозирча «рубль зонаси»да қолиш тўғрисида келишиб олган эдик. Ўзбекистон Парламенти ҳам «рубль зонаси»да қолиш тўғрисида қарор қабул қилган эди. Бироқ Россия ҳукуматининг бошқа Ҳамдўстлик давлатларини бу зонадан сиқиб чиқариш борасида юритаётган сиёсати уларнинг, жумладан, Ўзбекистон иқтисодиётига ҳам оғир зарба бўлмоқда.

Агар эҳтиёт чоралари кўрилмаса, Ўзбекистон олтин ва пахта эвазига сотиб олган озиқ-овқат маҳсулотлари бошқа республикаларга оқиб кетиши мумкин. Четдан пулнинг ёғилишига қачонгача чидаш мумкин? Лекин миллий валютани муомалага киритиш, аввал айтилганидек, инқилоб билан тенгдир. Бу ҳар бир оила, ҳар бир киши ва ҳар бир корхона ва жамоа манфаатларига дахлдор масала эканини эсдан чиқариб бўлмайди. Иқтисодий мустақилликка эришиш учун республика ўзини нефть ва нефть маҳсулотлари билан таъминлаши, ривожланган мамлакатлар билан алоқаларни йўлга қўйиш учун халқ истеъмоли маҳсулотлари ишлаб чиқариш корхоналарини қуриш каби муаммоларни ҳал этишимиз зарур.

Келгусида биз секин-секин эркин нарх белгиланишига ўтамиз. Бунда ҳар бир эҳтиёжманд оилага коммунал хизмат ҳақини тўлаш, товарлар сотиб олиш учун дотация берилади. Аҳолини ижтимоий ҳимоялаш бундан сўнг ҳам давом эттирилади. Бироқ бозор муносабатлари бу масалага жиддий ўзгартишлар киритишни талаб этмоқда. Бозор муносабатлари шароитида нархни истеъмолчининг талаби ва ишлаб чиқарувчининг таклифи белгилайди. Маъмурий-буйруқбозлик ва ноз-неъматларни юқоридан тақсимлаш тизими ҳаммани қашшоқ ва тенг қилишга олиб боришини яқин 75 йиллик тарихимиз исботлади.

Энди олтинчи, сўнгги масала. Ишсизлик муаммоси. Нега бизда бошқа ривожланган мамлакатлардаги каби ишсизлик йўқ, деган савол туғилади. Аслида, ислоҳотларга тўсқинлик қилаётган омил ҳам, шудир. Давлатнинг корхоналарга асоссиз бераётган қарзи меҳнат унумдорлигини оширишга ҳалал бераётган ортиқча ишчи кучини ушлаб туришга сарфланмаяптими? Агар одамлар ишсиз қолса, бизда ҳам қашшоқлар кўпайиб кетади, деган нотўғри тушунчадан қутилмоқ лозим. Давлат ҳеч кимни гадо қилиб қўймайди. Лекин ишсизлар бўлмаса, иш жойининг қадри бўлмайди, меҳнатга муносабат ўзгармай қолаверади. Иқтисодий ислоҳотларимиз тақдири, тараққиётимиз кўп жиҳатдан шунга боғлиқ.

Шу вақтгача, бизда ишсизлик йўқ, деб фахрланиб келдик. Баҳоланки, меҳнат бозорисиз ҳамда ишчи кучи товар бўлмаган шароитда бозор муносабатлари тўғрисидаги гаплар қоғозда қолиб кетаверади.

Ислом Каримов мазкур кенгашни ўтказишдан мақсад республикада амалга оширилаётган иқтисодий ислоҳотлар шароитида аҳолини ижтимоий жиҳатдан муҳофаза қилиш борасида республика раҳбарияти юритаётган сиёсатга касаба уюшмалари федерацияси ва тармоқ касаба уюшмалари раҳбарларининг муносабатини билишдир, деди.

Шундан сўнг республика Касаба уюшмалари федерацияси ва тармоқ касаба уюшмалари кенгашларининг вакиллари ўз фикр-мулоҳазалари билан ўртоқлашдилар. Мамлакатимиз Президенти ўртага қўйган аҳолини ижтимоий муҳофаза қилишнинг янги усуллари ижтимоий адолат тамойилига мос эканини ва бу республика иқтисодиётини иқтисодий буҳрондан олиб чиқиш, одамлар онгидаги боқимандалик кайфиятига барҳам бериб, меҳнатга бутунлай янги муносабат уйғотишнинг муҳим омили бўлишини қайд этдилар.

Ижтимоий адолат тамойили тушунчасига бўлган янгича муносабатни халқ оммасига тушунтириш ишига касаба уюшмалари раҳбарлари ва фаолларини, оммавий ахборот воситаларини жалб этиш мақсадга мувофиқ, деган мулоҳаза билдирилди.

Ислом Каримов кенгашни якунлар экан, бугунги шароитда миллат равнақи, халқ фаровонлиги йўлида жонини ҳам беришга тайёр фидойи инсонлар, етук раҳбарлар бўлмаса, кўзланган мақсадга эришиш қийинлигини алоҳида таъкидлади. Энди зиммасига масъулият олишдан чўчимайдиган кишилар ишлайдиган замон келди. Ҳамма нарсани бир одам бошқариши қийин. Қачонгача ҳамма нарсага раҳбар жавоб беради, деб жойларда гарданига масъулият олишдан қўрқиб ўтириш мумкин? Агар бошқарув тизимини пирамидага қиёсласак, оғирлик унинг барча бўғинларига баробар тушиши лозим. Қачонгача барча масъулият юқорида турган раҳбар зиммасида бўлади? Бундан буён «Жангни четдан кузатиб ўтирган ҳар бир киши ўзини стратег деб билади» қабилида иш тутиш ярамайди. Тармоқларнинг касаба уюшмалари раҳбарлари ислоҳотларнинг бир-икки кунда самара бериши қийинлигини халққа тушунтиришда республика раҳбариятига ёрдам бериши лозим. Ушбу қийинчиликлар баҳона арзон обрў орттириб қолиш пайида бўлиш энг ёмон иллатдир. Буни кўпгина мамлакатлар тажрибаси тасдиқлаб турибди.

Республика раҳбариятининг ҳам, касаба уюшмалари федерацияси ва унинг тармоқлари ходимларининг ҳам мақсади бир: бозор муносабатларига ўтиш шароитида мамлакатимиз аҳолисини ижтимоий жиҳатдан пухта муҳофаза қилиш, барча соҳаларни ислоҳ этиш орқали халқ фаровонлигини таъминлашдир. Барчамизни халқ манфаати бирлаштириб туради. Шундай экан, биргалашиб ҳаракат қилайлик.

(ЎзА).

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ САЙЛОВИНИ ЎТКАЗУВЧИ МАРКАЗИЙ САЙЛОВ КОМИССИЯСИНИНГ

АХБОРОТИ

1993 йил 30 июнда Қ. Аҳмедов раислигида марказий сайлов комиссиясининг навбатдаги мажлиси бўлиб ўтди.

Комиссия Тошкент вилояти 76-Ленин, Андижон вилояти 145-Комсомолобод, Қашқадарё вилояти 222-Қайнарбулоқ ва 224-Муборак, Наманган вилояти 261-Поп, Самарқанд вилояти 325-Жом, Фарғона вилояти 399-саноат, 435-Сўх ва 442-Водил, Хоразм вилояти 459-Қоромон ва Қорақалпоғистон республикаси 477-Манғит сайлов округларида ўрни бўшаб қолган депутатлар ўрнига 1993 йил 27 июнда бўлиб ўтган Ўзбекистон Республикаси халқ депутатлари сайлови натижалари тўғрисидаги округ сайлов комиссияларининг баёнларини кўриб чиқиб ва «Ўзбекистон Республикаси халқ депутатлари сайлови ҳақида»ги қонуннинг 21 ва 49-моддаларига мувофиқ мазкур округлардан сайланган қуйидаги Ўзбекистон Республикаси халқ депутатларини рўйхатга олди:

Абдуллаев Парда — «Навбаҳор» ширкат жамоа хўжалиги бригадири, Китоб тумани, Болқанқайчили қишлоғида яшайди, Қашқадарё вилояти, 222-Қайнарбулоқ сайлов округидан сайланган;

Отабаев Алишер Абдужалилович — Фарғона шаҳар ҳокими, Фарғона шаҳрида яшайди, Фарғона вилояти, 399-Саноат сайлов округидан сайланган;

Жуманиёзов Маркс — Хоразм вилояти ҳокими, Урганч шаҳрида яшайди, Хоразм вилояти, 459-Қоромон сайлов округидан сайланган;

Йўлдошев Ражапбой — Қорақалпоғистон республикаси вазирлар кенгаши раиси, Нукус шаҳрида яшайди, Қорақалпоғистон республикаси 477-Манғит сайлов округидан сайланган;

Мўминов Қобил — Муборак газни қайта ишлаш корхонаси темирчиси, Муборак тумани, Қарлиқ қишлоғида яшайди, Қашқадарё вилояти, 224-Муборак сайлов округидан сайланган;

Мустафоев Бўритош — Ўзбекистон Республикаси бош прокурори, Тошкент шаҳрида яшайди, Самарқанд вилояти, 325-Жом сайлов округидан сайланган;

Рашидалиев Бургутали — Наманган вилояти ҳокими, Наманган шаҳрида яшайди, Наманган вилояти, 261-Поп сайлов округидан сайланган;

Хўжаева Лолахон — «Сўх» давлат хўжалиги бригадири, Сўх тумани, Сариканда қишлоғида яшайди, Фарғона вилояти, 435-Сўх сайлов округидан сайланган;

Шералиев Абдураҳмон — Мирзааҳмедов номидаги давлат хўжалиги бригадири, Комсомолобод тумани, Мингбулоқ қишлоғида яшайди, Андижон вилояти, 145-Комсомолобод сайлов округидан сайланган;

Йўлдошев Аваз Умарович — Ўзбекистон кимё машинасозлиги корхонаси пармаловчиси, Чирчиқ шаҳрида яшайди, Тошкент вилояти 76-Ленин сайлов округидан сайланган;

Қорабоев Козимжон Эгамбердиевич — «Иттифоқ» жамоа хўжалиги механизатори, Фарғона тумани, Водил қишлоғида яшайди. Фарғона вилояти, 442-Водил сайлов округидан сайланган.

ХОРИЖДАН ХАБАРЛАР

БАҒДОДГА УРИЛГАН ЗАРБА

Кечаги шанба куни АҚШ қуролли кучлари Ироқ пойтахтидаги разведка маҳкамасига 23 та ракета отди. Ракеталар асосан нишонга тегди. Аммо уларнинг баъзилари аҳоли маҳаллаларига бориб тушди, бир неча киши нобуд бўлди. АҚШ расмий доиралари собиқ Президент Жорж Буш апрелда Кувайтга ташриф буюрган чоғида Ироқ хуфялари унга суиқасд қилмоқчи эди, шунинг учун Бағдодга зарба урилди, деб баёнот беришди. Қуйида шу ҳаракат хусусида РАТА-ТАСС мухбирларининг турли мамлакатларда билдирилган фикрлар ҳақидаги хабарлари билан танишасиз:

Ироқнинг БМТ ҳузуридаги доимий вакили Н. Ҳамдун хавфсизлик кенгашининг шошилинч мажлисида АҚШнинг тажовузи учун унга танбеҳ беришга чақирди.

Н. Ҳамдун жумладан, бундай деди: «27 июнь куни АҚШ Ироққа қарши яна бир тажовуз қилди. Америка қуролли кучлари Ироқ разведка маҳкамасининг Бағдоддаги қароргоҳига 23 та қанотли ракета отди. Бу ракеталарнинг баъзилари шаҳарнинг аҳоли яшайдиган маҳаллаларига тушиб бир неча киши нобуд бўлди. Маҳаллаларга жиддий зиён етди».

Ироқ вакили сўнгра «АҚШ ўз тажовузини собиқ Президент Бушни ўлдиришга уриниш ҳақидаги уйдирма билан оқламоқчи бўляпти, аммо бу уйдирмани Кувайт маъмурлари тўқиб чиқарган», деди.

* * *

АҚШ Президенти Билл Клинтон Бағдоддаги разведка марказига урилган зарбани «муваффақиятли» деб атади. «Берилган зарбадан мамнунман. Назаримда, Америка халқи ҳам бундан мамнун бўлиши керак», — деди маъмурият бошлиғи.

Б. Клинтон зарба уришда қатнашган Америка қуролли кучларининг хизматчиларига, шунингдек фитнани фош қилган разведка ва ҳуқуқни ҳимоя қилиш идоралари ходимларига миннатдорчилик билдирди. Оқ уй бошлиғи ракета отилиши натижасида Ироқнинг тинч аҳолисидан бир неча киши қурбон бўлгани хусусида таассуф билдириб, «шундай бўлганига ачинаман», — деди.

* * *

Якшанба куни Хавфсизлик кенгашининг шошилинч мажлиси бўлди. Унда АҚШнинг БМТ ҳузуридаги доимий вакили Мадлен Олбрайт кенгаш аъзоларини шанба куни Американинг Ироққа ракеталар билан берган зарбаси сабабларидан хабардор қилди.

М. Олбрайт жумладан, бундай деди: «Бугун мен жиддий ва зарур масала — Ироқ ҳукуматининг разведка маҳкамаси томонидан собиқ АҚШ Президентини ўлдиришга бўлган уриниш ҳақида, шунингдек қўшниларига, Ироқ халқига нисбатан шафқатсиз иш тутаётган Ироқ режимининг феълатвори тўғрисида сизларга ахборот бериш учун бу ерга келдим. Собиқ АҚШ Президенти апрелда Кувайтга борганида унга суиқасд қилиш йўлидаги уриниш АҚШга қилинган ҳужумдир».

АҚШ вакили суиқасдга тайёргарлик тафсилотлари ҳақида гапириб берди.

* * *

Россия, Буюк Британия ва Франция БМТ хавфсизлик кенгашининг якшанба куни бўлиб ўтган шошилинч мажлисида АҚШнинг Бағдодга урган зарбасини ўзини ўзи мудофаа қилиш нуқтаи назаридан ўринли, деб ҳисоблашларини билдирдилар.

Франциянинг БМТ ҳузуридаги доимий вакили Жан Бернар Мериме нутқида «АҚШнинг ҳаракатлари Ироқ махсус маҳкамаларининг қилмишларига тўла муносиб жавобдир», — деб таъкидлади. Буюк Британия вакили Давид Хэнней АҚШ берган зарбани «давлат терроризмининг адабини берадиган жуда ўринли тадбир», деб атади.

* * *

АҚШ аҳолисининг кўпчилиги Бағдоддаги разведка марказига берилган зарбани қўллаб-қувватламаяпти. «Тайм» ҳафтаномаси билан Си-эн-эн телекомпанияси якшанба куни ўтказган жамоатчилик сўрови натижалари шуни кўрсатди.

Ж. Бушга суиқасд қилишга уриниш аниқ-равшан исбот этилган тақдирда унга зарба бериш керакмиди? — деган саволга сўровда қатнашганларнинг 58 фоизи салбий жавоб қайтарди.

* * *

Япония ҳукумати Бағдодга урилган зарбани «нохолислик» қилинган иш, деб таърифлади ва Ироқни «Оқилона» йўл тутишга чақирди.

* * *

Ливия АҚШнинг ҳарбий ҳаракатига қарши кескин норозилик билдирди.

Миннатдор қалб изҳори

ХАЛҚПАРВАРЛИКДАН ДАЛОЛАТ

Ўз фуқароси ташвиши йўлида эзгу ишларни амалга оширадиган давлатнинг халқаро нуфузи ҳам юқори бўлади. Айниқса уни ўз халқи қадрлайди. Бизнинг ҳукуматимиз олиб бораётган ташқи ва ички сиёсат замирида халқимиз манфаати турганлиги яққол намоён бўлмоқда. Буни билимдон олиму сиёсатдонлардан тортиб деҳқону чорвадорларгача кўриб, ҳис қилиб турибди.

Президентимизнинг ойлик маош, пенсия ва стипендиялар миқдорини 1,5 баробар ошириш ҳақида нечаги Фармони халққа қилинган яна бир катта ғамхўрлик намунасидир. Фармонни ўқидиму кўнглим тоғдек кўтарилди. Бу ҳужжатни минглаб одамлар ана шундай хурсандчилик билан қаршиолганига ишончим комил.

Қодир ТОЖИЕВ,
Ўзбекистон халқ артисти, шахсий пенсионер.

ТАЛАБАЛАР ҲАМ МАМНУНДИРЛАР

Мамлакатимиз Президентининг шу ойдан эътиборан меҳнат ҳақи, пенсия ва стипендияларининг миқдорини ошириш тўғрисидаги Фармонидан барча талабалар ҳам мамнун бўлдилар. Бу ғамхўрлик мустақил мамлакатимизнинг илм-фани истиқболи йўлидаги яна бир хайрли қадамдир. Зеро, бугунги талабалар эртага миллат ва ватан равнақи йўлида фидокорона хизмат қиладиган билим соҳиблари бўлиб етишадилар. Эртага Ўзбекистоннинг халқаро обрўсига обрў қўшадиганлар ҳам бугунги ёшлар эмасми!

Эндиги вазифамиз ҳукуматимиз томонидан бизга кўрсатилаётган кўплаб ғамхўрликлар эвазига тиришқоқлик билан ўқиб, ўз соҳамизнинг билимдонлари бўлиб етишишимизадан иборат.

Нилуфар АЗИЗОВА,
Тошкент давлат педиатрия институтининг 3 курс талабаси.

• *Тарихнинг қора доғлари*

«ЭНГ ҚИММАТБАҲО ДУР»

ЁҲУД ЙИЛЛАР ДАВОМИДА БУХОРО БОЙЛИКЛАРИНИНГ ТАЛОН-ТОРОЖ ҚИЛИНГАНЛИГИ ХУСУСИДА

Бухоро! Унинг қадимий ва ҳамиша навқирон жамолини кўрганимда, уфққа туташиб кетган кенг далалари ва яйловларини кезганимда, қувончдан беихтиёр ҳайқиргим келади. Баъзан юрагимда алам тўла дард билан, баъзан тарихнинг шум ўйинидан ўкинч билан юртим жамолига тикиламан. О, юртим! Сенинг тақдиринг ўтмишда кимларнинг ихтиёрига топширилмади! Кимлар сенинг покиза еригни топтамади. Хайриятки, ўз истиқлолимизга эришдик. Энди бойликларинг шу халқ манфаати учун, миллатнинг келажаги ва жонажон Ўзбекистонимиз истиқлолини мустаҳкамлаш учун сарфланажак.

Бухоро қадим замонлардан бойликларга кон макон бўлган. Айниқса, олтин, кумуш, қўрғошин, мис, маъдан каби табиий бойликларнинг кўплиги бу юртга тинчлик бермай, урушлар, қонли тўқнашувлар содир бўлишига олиб келган. Лўндароқ қилиб айтадиган бўлсак, Бухоро бойликлари оламни ўзига тортган. Тарихдан бунга мисоллар кўп.

Араблар гарчи Марказий Осиёга ислом динини тарқатиш мақсадида келган бўлсалар-да, бу юртдан ўлжа олишни ҳам унутмадилар. Жумладан, Убайдулло ибн Зиёд 674 йилда Бухорога қўшин юбориб, ғоят катта бойлик ундиришга муваффақ бўлади. Бу бойликлар жуда кўп хазина, кийим-бош, қурол ва олтин-кумуш жиҳозлар эди. Умуман, араблар Бухорода катта бойлик борлигидан ҳамма вақт ҳайратга тушадилар ҳамда бунга эришиш учун қайта-қайта уруш эълон қилаверадилар. Араб босқинчиларига кейинчалик Қутайба раҳбарлик қилган ва зўр муваффақиятларга эришган. Қутайба ҳам Бухородан катта ўлжа олишни унутмаган, албатта.

XIII аср бошлари ва XIV асрнинг биринчи ярмида мўғуллар ҳукм сурган даврда ҳам Бухоронинг беқиёс бойликлари таланганн тарихдан маълум. Бу ҳақда Х. Вамбери ўзининг «Бухоро ёҳуд Мовароуннаҳр тарихи» китобида шундай ёзади: «Ваҳший мўғулларнинг бахтсиз Бухорога қандай ҳужум қилганларини, Ўрта Осиё пойтахтининг зебзийнатларига кўзлари тўрт бўлган саҳройиларнинг қанчалик ҳирс билан ташланганликларини мулоҳаза этиш осон. Барча уйлар вайрон қилинди, ҳамма сандиқлар бузилди. Беҳисоб хазиналар таланди... Китоблар йиртилиб, ҳайвонлар оёғи остига сомондек сочилди. Муқаддас китоблар сақланган сандиқларни отларга охур сифатида ишлатдилар...»

Х. Вамбери ўз фикрини давом эттириб, яшириниб ётган Бухоро сарбозлари кечаси мўғул аскарларига ҳужум қилганини айтади. Чингизхон халқдан бу сарбозларни тутиб беришни талаб қилади. Талаби қондирилмагач, ғазабланиб шаҳарга ўт қўяди. Шаҳар бир неча кун ёниб, кули кўкка совурилади, фақатгина ғишт ва тошдан қурилган иморатлар қорайиб, шумшайиб қолади, холос.

Аштархонийлар ҳукмронлиги даврида ҳам Бухоронинг беҳисоб бойликлари таланган. Айниқса, Хоразм хони Абулғозининг тутган йўли ҳеч бир қолипга тўғри келмайди. У XVII асрнинг ўрталарида Бухоронинг ғарбидан Қоракўлга, шимолдан Карманага бир неча марта ҳужум қилиб, халқни талайди, кўп ўлжа ва асирга эга бўлади. У Бухоро туманларига фақатгина мамлакатни талон-торож қилиш ниятида ҳужум қиларди. Жумладан, 1658 йилда Вардонзе таланади. 1662 йилда улар Бухорогача келадилар. Абулғозидан сўнг унинг ишини ўғли Ануша давом эттиради. Шундай қилиб, Хоразм билан олиб борилган урушлар Бухоро мамлакатини хароб ҳолга олиб келди, юрт бу сафар ҳам ўзининг беҳисоб бойликларидан ажралди.

Марказий Осиё аста-секин Чор ҳукумати тасарруфига ўта бошлагач, бойликларимизнинг бир қисми Россияга қараб оқа бошлади. Россия молия министри Вишнеградский бу ерларни «Рус тожидаги энг қимматбаҳо дур» деб айтган эди. Эҳтимол, у Бухородаги ҳисобсиз хазина, — олтин ва кумуш, ёмбиларни назарда тутгандир. Эҳтимол, бу ўлканинг табиий шароитию одамларининг меҳнатсеварлигини кўзлаб шундай дегандир...

Дастлаб Пётр I Россия саноатини ривожлантириш мақсадида қўшни давлатларнинг ер ости бойликлари билан қизиқиб қолади. У князь Бекович-Черкасский раҳбарлигидаги экспедицияни йўлга чиқариб, улар зиммасига Россиядан Ҳиндистонгача бўлган қуруқ йўлларни ўрганиш, айниқса, олтин манбаларини топиш вазифасини юклайди. Бу бежиз эмасди, албатта...

Кейинчалик 1839 йил апрелда рус подшоси Ковалевский раҳбарлигидаги кончиларни Бухорога юбориш ҳақида қарор қилади. Бу ҳақда Ж. Баракаев ва Й. Ҳайдаровлар томонидан яратилган «Бухоро тарихи» китобида шундай дейилган:

«Ковалевский бошчилигидаги элчиларга ер ости бойликларини аниқлашда Бухорога ёрдам бериш билан бирга, хонликнинг ер ости бойликлари ҳақида, унинг ички ва ташқи савдоси, ўлкада ишлаб чиқарилаётган ҳамда четдан киритилаётган моллар, айниқса, инглиз молларининг нусхалари, сифати, нархлари тўғрисида тўлиқ маълумот тўплаш, Бухорода доимий рус консулхонасини очиш масалаларини ҳал этиш топширилган эди».

Йўлда кончиларга қароқчилар ҳужум қилгач, улар изига қайтишга мажбур бўлишади. Бу иш орадан бир оз ўтгач, подполковник Бутенёв бошчилигидаги гуруҳга топширилади. Бутенёв Бухоро амири билан бир қарорга кела олмай, 1842 йилда Росияга қайтиб кетади. Лекин Чор Россияси барибир Бухорога ўз таъсирини ўтказмай қўймади. Аста-секин савдо-сотиқ йўлга қўйилди. Бухоро амири Россия билан тенг бўлмаган асосда савдо қилишга мажбур бўлди. XIX аср бошларидаёқ бу икки мамлакат ўртасида айрим алоқалар тенгсиз равишда йўлга қўйилган бўлиб, Бухоро Россияга нисбатан кўпроқ маҳсулот етказиб берар эди. Масалан, 1801 йилда Бухоро Россияга 720 минг сўмлик ип-газлама калавалари, пахта, хом тери, қоракўл, равоч каби маҳсулот берган бўлса, Россиядан 489 минг сўмлик газлама, қалампирмунчоқ, қизил бўёқ, чарм каби товарларни олган. Демак, Бухоро Россияга 231 минг сўмлик кўп маҳсулот берган. Энг ачинарлиси шундаки, бу ҳол кейин ҳам давом этиб келган. 1837 йилда Бухородан 3 миллион 550 минг 127 сўмлик пахта, кийим-кечак, мўйна каби товарлар Россияга олиб кетилган. 1841 йил Бухоро Россияга 1 миллион 461 минг 307 сўмлик маҳсулот бериб, ўрнига атиги 42 минг 574 сўмлик мис ва темир олган. Бухорода мисдан идишлар, темирдан иш қуроллари тайёрланган. Амир эҳтимол, ана шуни ҳисобга олиб, бундай тенгсиз битимга имзо чекишга мажбур бўлгандир...

Чор ҳукумати фақатгина савдода устунлик қилиш билан чекланиб қолмади. У аста-секин Марказий Осиёнинг кўп қисмини куч билан ўз тасарруфига ўтказа бошлади. Бухорога қарашли бўлган ерлар қўлдан кета бошлагач, амир Музаффар қўрқиб қолди ва 1868 йил 23 июнда Самарқандга К. П. Кауфман ҳузурига ўз элчиларини юбориб, урушмаслик тўғрисида сулҳ тузишга мажбур бўлди. Бу битимга биноан Самарқанд, Каттақўрғон ва Зарафшон дарёсининг юқори қисми Россия таркибига ўтказилди. Кауфман шу билан қаноатланмади. Харажатларни қоплаш учун товон сифатида амирни 500 минг сўм тилла пул тўлашга мажбур қилди. Шу кундан эътиборан амир Музаффар бошқа мамлакатлар билан мустақил алоқа ўрнатмасликка маҳкум этилди. Шу тариқа Бухоро ўз мустақиллигини бой бериб қўйди. Натижада XIX аср бошларига келиб, Бухородаги барча ишлаб чиқариш корхоналари мустамлакачилар қўлига ўта бошлади. Бу даврда Бухоро ва унинг яқин атрофидаги қишлоқларда 60 га яқин майда корхоналар бўлиб, ундан атиги 7 таси маҳаллий бойларники эди. Шундай қилиб, барча даромаднинг кўп қисми Чор Россияси хазинасига туша бошлади...

Чор ҳукуматининг Бухорога нисбатан олиб борган адолатсиз сиёсати ҳолва экан. Тарихда «Улуғ Октябрь Социалистик революцияси» деган ном билан қолган инқилобдан сўнг ҳам Бухоро бошига оғир кунлар солинди. Амир Саййид Олимхонга бас кела олмаган босқинчилар ҳийла йўлига ўтишди. Урушмаслик шарти билан ёлғондан битим тузишди. Охир-оқибатда 1920 йилда Бухорони ер билан яксон қилишди. Бу ҳақда Саййид Олимхон ўз хотираларида қуйидагича ҳикоя қилади: «Улар қалқонли аравалар — броневиклар, темир қопланган моторлар — бронепоездлар билан уруш бошлаб юбордилар. Улар ўн битта тайёра билан Бухоро шаҳри устида ҳавода парвоз этиб, бомба ёғдирдилар. Бу бандаи ожиз ўз аскаримни мажбуран олдинги фронтга чиқариб, ихтиёримни тақдири илоҳийга топшириб, тўрт кечаю тўрт кундуз урушдик. Бу уруш асносида душман тахминан Бухоронинг ярмини тўп ва пулемётдан ўққа тутиб, кўп талофат етказди.

Шу тариқа кўп иншоотлар, мачит ва мадрасалар бузиб ташланди. Босқинчилар амир хазинасида бўлган, маҳаллий боёнлар ихтиёридаги ва халқ қўлидаги барча пул ва қимматбаҳо нарсаларни тортиб олишди.

XX аср бошларида Бухоро амири хазинасида кўп бойлик тўпланган эди. «Ойна» журналининг 1914 йил 12 апрелида эълон қилинган «Бухоро амирининг хазиналари» мақоласида, жумладан, шундай дейилади: «Бухоро амирининг саночларида (чармдан тикилган махсус халталар) сақланаётган олтин ва кумуш пуллар бўйи 50 олчин (тахминан 35 метр) эни 20 олчин (14 метр) ва баландлиги 8 олчин (5,6 метр) бўлган бир тоғдан иборатдир. Бу хазинадан ташқари, уч олчин катталикда яна бир ертўла хазинаси олтин пуллар билан тўладир».

Амирлик тасарруфида бўлган 28 бекликнинг ҳам ўз хазинаси бўлган, албатта. Масалан, биргина Чоржўй беклигида тахминан 160 килограмм олтин ва 1700 килограммга яқин кумуш тангалар тўпланган эди. Бу пуллардан ташқари амир хазинасида ва бекликлар ихтиёрида бир неча миллиард сўмлик қимматбаҳо моллар сақланган.

Хўш, амир хазинасида бунча бойлик қаердан тўпланган эди? Мамлакат ҳудудида махсус олтин конлари бўлиб, амир ана шу конлар ҳисобидан хазинасини тўлдирар, бундан ташқари хорижий мамлакатлар билан қилинган савдо-сотиқдан тушадиган даромадлар ҳам олтин ва кумушга айлантирилиб, хазинада сақланар эди. Амирлик ҳар йили ўртача 2 миллион дона қоракўл тери сотган.

Минг афсуслар билан айтиш кераккки, бу бойликларнинг ҳозир қаерда эканлигини ҳеч ким билмайди. Уларнинг бир қисмини Саййид Олимхон ва унинг амалдорлари ўзи билан олиб кетган бўлса, катта қисми Россияга ташиб кетилган. Айрим манбаларда айтилишича, Саййид Олимхон ўзи билан юз арава олтин, кумуш ва бошқа қимматбаҳо буюмларни олиб кетаётганда йўлда Э. Ф. Кужело отряди унга ҳужум қилади. Натижада йигирма беш арава бойлик отряд қўлига ўтиб қолади. Албатта, амир хазинадаги барча бойликларни ўзи билан олиб кетолмаган. Олтин ва кумуш ёмбиларнинг катта қисми Бухорода қолган. «Бухоро босиб олинган куннинг эрта тонгида 13 та юк вагонли состав Когон темир йўли бекатидан Петербургга қараб йўл олди. Бу вагонларда Бухоро аркидаги амир хазинасидан ўғирлаб олинган олтин ва олтин буюмлар, тарихий ва бадиий қимматга эга бўлган қимматбаҳо ашёлар олиб кетилади... Фақат М. В. Фрунзе ташаббуси билан Бухородан Москвага амир хазинаси ва бошқа шахсларга тегишли бўлган олтин, кумуш, қимматбаҳо металлар ҳамда буюмлардан бир неча эшелони юборилган». («Фан ва турмуш» журнали, 1991 йил, 10-сон).

Халқни талаш, юртнинг мард ўғлонларини йўқ қилиб юбориш 30-йилларда ва 50-йилларда сталинчасига амалга оширилган бўлса, Гдлян ва Иванов гуруҳи 80-йилларда бошқача йўл тутдилар. Мақсад битта: халқ мустақил фикрламасин, доим бизга муте бўлсин! Ана шундай бўлса, эртаю кеч ишлайверади, уларнинг меҳнати шарофатидан биз бой-бадавлат яшаймиз. Шу тариқа, йиллар давомида Бухоро бойликлари таланди. Ҳар йигирма, эллик, юз, икки юз йилда не-не машаққатлар билан пешона тери эвазига тўпланган бойлик кимларгадир насиб қилди.

Йўқ, энди бунақаси кетмайди. Бу юрт Президент И. А. Каримов раҳбарлигида ўз мустақиллигини қўлга киритди. Бу ёғига ўз эркига ўзи хўжайинлик қилади. Йиллар давомида ўзга юртларга қараб оққан бойликларимиз энди тўхтатилди. Ким биз билан савдо-сотиқ қилмоқчи бўлса, марҳамат, тенг асосда шартнома тузамиз. Зеро, И. А. Каримов таъкидлаганидек: «Ўзбекистон ўзининг буюк келажаги йўлида дастлабки тарихий қадамни қўйди. Энди ана шу йўлдан қатъият ва сабот билан қадам ташлаймиз»

Вали БОБОМУРОДОВ.

POLO

KING SIZE FILTER

Бизниг Ўзбекистондаги савдо агентларимиз: "
"Мунис ЛТД", "Хесо ЛТД" фирмалари ҳамда "Фрия" фирмаси.

Тўлиқ маълумотларни қуйидаги
манзилдан олишингиз
мумкин: Тошкент,
Катта Миробод кўчаси, 158
(Ивлев,67),
Табани групп оф компаниз.

Телефонлар: (3712) 32-35-53, 54-06-70,
54-07-98, 55-35-49
Факс: (3712) 54-08-30
Телекс: 116416 TBANI, SU.

бошқарувчиси Аббосхон

Чекиш соғлигингиз учун зарарлидир!

Биз чекмайдиганларни чекишга даъват этмоқчи эмасмиз. Лекин чекувчилар сифатли «ПОЛО» сигаретларини чекишларини хоҳлаймиз.

• Мухбиримиз бонг уради

БАҲОНАЛАР ТОШ БОСМАЙДИ

ОЛТИНКУЛ РАЙОН СОҒЛИҚНИ САҚЛАШ ТИЗИМИДА НОХУШ МАНЗАРАЛАРГА БАРҲАМ БЕРИШ КЕРАК

Етти мучангиз соғ, танангиз сиҳат бўлмоғига не етсин. Агар йўлингиз Олтинкўл районидаги шифохоналарга тушиб қолса борми... Бу ерда дори-дармонларнинг етишмаслигини қўя туринг, ҳилвираб турган деворлар лешткидаги омонат ғиштларини кўриб ташвишга тушасиз. Ҳар қалай иссиқ жой-да.

Гапнинг очиғи, район соғлиқни сақлаш тизимида бу қадар лоқайдлик, дунёни сув босса тўпиғига чиқмайдиган боқи-беғамлик, тоқат қилиб бўлмайдиган нуқсонларни кўрамиз, деб ўйламаган эдик.

Бундан 30 — 40 йил аввал барак типида қурилган бинони гинекологик касалликлар бўлими дейишади. Ичкарига қадам қўйишингиз билан ташвишли манзарага дуч келасиз. Деворлар нураб, ёғочлар очилиб қолган. Улар шу қадар юпқаки, қўшни хонадаги дод-войлар ўзга хонадаги беморларга тинчлик бермайди. Ўринлар етишмайди. Бу ерга 23 та кроват жойлаштирилиши лозим бўлса-да, 50 ўрин тайёрланган...

— Юракни ҳовучлаб турамиз, — дейди бўлим бекаси Клара Нурманова. — Полнинг ёғочлари чириб қолган. Бирор фалокат юз берса борми...

Ошхона деб аталган мўъжазгина хонага кирдик. Алмисоқдан қолган учтўрт стол-стул ва ёғоч отка тиралиб тургандек қўйилган ташланган шкафдан бошқа ҳеч вақо йўқ. Теварак-атрофни кузатиб беморларнинг сабр-тоқатига балли дейсиз. Лекин улар тишни-тишга қўйишга мажбур. Оқ халатли акахонлар «тўрт томонингиз қибла» дейишса нима қилишади?

Лаборатория йўлларидаёқ қўланса ҳид димоғимизга урилди. Ҳаво алмаштириш механизмлари ишламайди. Мутлақо тоқат қилиб бўлмайдиган ҳолатга дуч келдик. Ҳамширалар қонда ҳам, сил касалига ҳам, яна бошқа турдаги касалликлар учун ёнма-ён хоналарда анализ қилишяпти. Шароитнинг талабга жавоб бермаслигини қўя туринг, касалликнинг юқумлилиги-чи?

— Шу ерда ишлаб камқон бўлиб қолдим, — сўзлайди лаборант-ҳамшира Наталя Семёнова. — Оддийгина қулайликларга ҳам эга эмасмиз. Озгина ҳордиқ чиқарайлик, ҳаво алмаштирайлик десак, дам олиш хонаси йўқ. Бу ёғини сўрасаларингиз канализация нималигини ҳам билмаймиз.

Марказий шифохонадаги бўлимларнинг деярли ҳаммасида бир ҳолат. Беморлар мослаштирилган хоналарда даволаняптилар. Ўтган йили шифокорларнинг ўзлари қўл кучи билан 2 та хона тиклашди. Бинойидек жиҳозлаб ҳам олдилар. Аммо кўнгиллари тўлгани йўқ. Худди шу жой — физиотерапия хонасида ультра радиация, ультра бинафша сингари нур билан даволайдиган 5 та аппарат жойлаштирилган. Тиббиётда эса бундай фойдаланишга йўл қўйилмаслиги керак. Ахир тиғиз ҳолатда беморда нурланиш содир бўлмайди деб ким кафолат бера олади?

Йўқдан кўра бори яхши. Ўтган йилларда районда шифохоналар қурилишига эътибор берилганлиги туфайли ҳозирда ана шундай дейилмоқда. Мослаштирилган шифохоналардаги шароит эса тишга теккан тошдек асабни эговлайди: Маслаҳат қишлоқ касалхонасининг аввал чойхона, район юқумли касалликлар шифохонасининг мусиқа мактаби, болалар поликлиникаси эса мажлислар зали ўрнида ташкил этилганини эшитсангиз эриш туюлади. Сарой қишлоғидаги сил касаллигига қарши даволашга мўлжалланган бино аварий ҳолатида. Ренген кабинетлари ташвишли аҳволда. Буларнинг ҳаммаси районда соғлиқни сақлаш ишларига панжа орасидан қаралганлиги эмасми?

Икки йил муқаддам «Олтинкўл» жамоа хўжалиги ҳудудида 60 ўринга мўлжалланган шифохона қурилди. Замонавий жиҳозлар билан таъминланган ҳамма қулайликларга эга масканга бордик. Тўғриси, бу ердаги боқи-беғамларнинг қўлни совуқ сувга уришдан эринишини кўриб юрагимиз санчди. Ишонмаслигингиз мумкин. Хона эшиги тепасидаги ғишт омонат турибди. Салгина қаттиқроқ ҳаракат бўлса, кимнингдир бошига тушиши ёки жароҳат етказиши тайин. Эшик кесакиларининг сувоғи кўчиб кетган. Деворлар шўрлаган. Чойшаблар кир.

Таажжубга тушасиз. Бирида имкон йўқ, иккинчисида қунт. Район соғлиқни сақлаш бўлимининг мудири Абдураҳим Ибрагимов баҳона излашдан нарига ўтмайди.

— Шифохоналаримиздаги шароит талаб даражасида эмаслиги тўғри, — таъкидлайди район ҳокими Б. Болтабоев. — Йўл қўйилган хатолар, муаммоларга ечим топиляпти, ўринлар етишмаслиги туфайли Олтинкўл савдо техникумидаги бўшаб қолган биноларни ҳам даволаниш масканига айлантириш ҳаракатида турибмиз. Қолаверса, янги шифохоналар қурилишини бошлаб юбордик.

Тадбиркор раҳбар олма пишиши-ю, оғизга тушишини кутиб турмайди. Район соғлиқни сақлаш бўлими мутасаддилари қўлни қовуштирмай, амалий ишга киришишлари, шошилинч чора-тадбир белгилашлари лозим.

Фозилжон ШОДМОНАЛИ,
«Халқ сўзи» мухбири.
Андижон вилояти.

ЖИЗЗАХ вилоятининг Бахмал туманидаги Абдувоҳид Усанов номли давлат хўжалиги чорвадорлари «Санта-гертруда» йирик шохли, гўштга боқиладиган моллар наслини кўпайтиришни йўлга қўйишган. Бундан чорак аср илгари Амриқо штатларидан биридан 69 та бузоқ, 11 та хўкиз сотиб олиб келтирилган эди. Уларнинг сонини кўпайтириш наслини янада яхшилаш учун ферма чорвадорлари, олимлар озмунча тер тўкмадилар. Бугунги кунга келиб ушбу давлат хўжалигида 5 мингдан ортиқ йирик шохли молларнинг маҳаллий қора моллар билан чатиштирилган янги насли, мингдан ортиқ «Санта-гертруда» насли боқилмоқда. 700 бош янги наслдаги қорамол эса бошқа хўжаликларга боқиш учун берилган. Бундай селекция ишларининг яхши йўлга қўйилиши жумҳуриятимизда гўшт етиштиришнинг янги имкониятларини очмоқда.

СУРАТДА: чўпон Мусурмон Беротов.

Б. ТЎРАЕВ олган сурат.

• Иқтисодиёт қирралари

ФЕРМЕР—ИШБИЛАРМОН ДЕҲҚОН ДЕГАНИ

— ДЕЙДИ ТОШКЕНТ МОЛИЯ ИНСТИТУТИ УҚИТУВЧИСИ АБДУРАСУЛ АБДУЛЛАЕВ.

— Фермер хўжаликлари муаммолари мавзусида илмий иш олиб бораётган экансиз... Шу боис фермерлар ва фермерлик ҳаракати ҳақида суҳбатлашсак.

— Фермер ишбилармон деҳқон демакдир. Фермер хўжалигининг колхоз ва совхозларга қараганда кўп афзалликлари бўлиб, у иш юритишнинг такомиллашган усулидан фойдаланади. Жамоа ва давлат хўжаликларидаги мулк, ижтимоий мулкдир. Одамларнинг бундай эгасиз мулкка қандай муносабатда бўлганликлари ҳаммамизга маълум. Фермер сўзи бизда 80-йилларгача «қулоқ» сўзи билан тенглаштирилди (20—30 йилларда қулоқлар нима қилинганлигини яхши биламиз). Фермер хўжаликлари нотўғри талқин қилиниб келинди. Аммо олий ҳакам — вақт, у барибир ҳамма нарсани жой-жойига қўяркан.

Кейинги пайтларда Ўзбекистонда кўплаб фермерлар фаолият кўрсатмоқда. Бу — яхшилик аломати. Оддий деҳқон шахсий томорқасига қандай қараса, фермер ҳам ўз хўжалигида шундай ишлайди. Чунки, унинг уй-рўзғору яшаш даражаси хўжаликни қанчалик оқилона юрита олишига бевосита боғлиқ. Агар бунинг уддасидан чиқса, ўзидан ўртиріб, жамиятга ҳам катта нафи тегади. Бинобарин, жумҳуриятда бой фермерлар қанча кўп бўлса, халқ ҳам шунчалик тўқ ва фаровон яшайди. Бунга жаҳон мамлакатлари мисолида истаганча далил-исбот келтириш мумкин.

— Маълумки, фермер хўжаликларининг кўпайиши ва ривожланишига тўғаноқ бўлаётган табиий ва сунъий тўсиқлар ҳам йўқ эмас. Бу масалаларга сиз қандай қарайсиз?

— Тўғри, муаммолар кўп. Фермер бўлиш учун, аввало, дастлабки сармоя керак. Аммо у ҳамма деҳқонда ҳам бўлавермайди. Бирдан-бир манба бўлган банк кредитини олиш қийин. Бироқ банк муассасаларини ҳам тушуниш мумкин. Одатда, банклар ривожланиш истиқболи мавҳум ва ўзи учун синалмаган мижозга кредит бермайди. Бунинг устига инфляция даражаси шу қадар юқорики, олинган кредитдан самарали фойдаланиш қийин.

Ҳозирги кунда фермер хўжаликларига ва бошқа тижорат субъектларига хизмат кўрсатиш мақсадида республикамизда тадбиркорлик банки тизими тузилди. Аммо, бу ҳамма масала ҳал қилинди деган гап эмас. Фикримча, банкларнинг имтиёзли кредит беришдан кўрадиган зарарини қоплаш учун махсус фонд ташкил қилиниши лозим.

— Фермер хўжаликларининг жамоа ва давлат хўжаликларидан афзал жиҳатларини кенгроқ, аниқроқ тушунтириб берсангиз.

— Биринчидан, фермер хўжаликларида оиланинг моддий, маънавий аҳволи, фермер оладиган фойданинг миқдори ишнинг натижасига боғлиқ бўлади. Фермерлар кейинги йилларни ўйлаб иш қиладилар, улар ерни доимо эгарланган отдек сақлашга ҳаракат қилишади.

Иккинчидан; маҳсулот етиштиришни рағбатлантирувчи омиллардан бири ҳар бир ишловчининг бутун меҳнат жараёнида бир-бирига узвий боғлангандир. Бу нарса айнан фермер хўжаликларида таъминланади.

Ва ниҳоят, учинчидан, қишлоқ хўжалигида ташкилий тизим шундай тузилиши кераккн, меҳнат тақсимотида бошқарув билан бажарувчи ўртасида чуқур бўлиниш бўлмасин.

«Халқ сўзи» мухбири
Ш. АЛИҚУЛОВ
Суҳбатлашди.

• *Маънавиятимиз кўзгуси*

ТАСАВВУФ ИЧРА БИР ЁҒДУ...

ТОШКЕНТ ВИЛОЯТИ ҲОКИМЛИГИНИНГ ТАШАББУСИ БИЛАН ВИЛОЯТДА «ЖУМА— МАЪРИФАТ КУНИ» ҲАЙРЛИ ТАДБИРЛАРИ ЎТКАЗИЛА БОШЛАНДИ

Тарихимизни ўрганишга, неча минг йиллик маънавий қадриятларимизни тиклашга йўл очилгач, улуғ бобокалонларимизнинг деярли унутилаёзган номлари эл қалбига ёруғ нур мисол қайтадан кириб келаётир. Ана шундайлардан бири Хожа Аҳрор Валийдир.

Яқинда Тошкент вилояти ҳокимлиги ва республика маънавий-маданият тарғибот маркази ташаббуси билан бир гуруҳ тарихшунос олим ва ёзувчилар Хожа Аҳрор Валий таваллуд топган маскан — Бўстонлиқ районининг Боғистон қишлоғига йўл олдилар.

Хожа Аҳрор Валий ниҳоятда зукко, билимдон киши бўлиб, ўз даврининг улуғ алломалари Алишер Навоий, Абдураҳмон Жомий билан кўп бор учрашган эди. Навоийнинг «Сирожил мусулмон» асари ҳам Хожа Аҳрор Валийнинг таклифи билан ёзилган, деган маълумотлар бор. Алишер Навоий Хожа Аҳрор Валий тўғрисида ҳурмат билан сўз юрита туриб, «...У киши кўп сайр қилардилар, лекин бир жойда кўп туролмай, тезда ватанларига қайтиб кетардилар» дейди. Бу Хожа Аҳрорнинг ўз туғилиб ўсган юртига нақадар муҳаббатли аканлигига яна бир далолатдир.

А. Ҳайитметовнинг таъкидлашича, Хожа Аҳрор ҳамиша «Агар бирор кимса менга фойдали бир гап айтса, гарчи у душманим бўлса ҳам, у менинг олдимга эмас, мен унинг олдига борамен», дер эканлар. Унинг қандай инсон бўлганлигини мана шунинг ўзидан ҳам билса бўлади...

Афғонистонлик таниқли олим ва ёзувчи Абдулҳаким Шаърий Жузжоний Ўзбекистонда маънавий қадриятларни тиклаш, тарихий шахсларнинг ҳаётини ўрганиш ва халққа тушунтириш борасида қилинаётган ишларга юксак баҳо берди.

— Ўзбекистон мустақил бўлгандан бери Хожа Аҳрор каби табаррук кишиларни халқ таний бошлади, — деди у. — Умуман, бу ерда маънавият соҳасида ўзгаришлар жуда катта. Мен Афғонистонда чиқадиган газеталардан бирида Ўзбекистоннинг тараққиёт йўли ва Президент Ислом Каримовнинг инсонпарварлик сиёсати ҳақида мақола чоп этгандим. Ўшанда ҳукуматнинг баъзи раҳбарлари уйимга телефон қилиб, «Сиз, Шаърий, бироз ўзбекчилик қилиб юбормаяпсизми?» дея киноягa ўхшаш гап қилдилар. Мен нимаики ёзган бўлсам, ҳаммасида далилларга асосланганимни тушунтирдим. Орадан кўп ўтмай, Олмаотадаги учрашув ўзининг беқиёс аҳамияти, бунда Ислом Каримовнинг ҳиссаси катта бўлганлиги билан дунё жамоатчилигининг эътиборини тортди. Ва энди бояги раҳбарлар яна менга қўнғироқ қилишди ва «Сиз тўғри айтган экансиз!» деб узр сўрашди. Бу воқеани эслаш билан демоқчиманки, халқнинг маънавий бойлигини халқнинг ўзига қайтаришда ҳукуматнинг роли жуда катта. Мен Ўзбекистоннинг Каримовдек ажойиб раҳбари борлигига ҳавас қиламан. Хожа Аҳрор Валийга келадиган бўлсак, у тўғрисида кўплаб тарихий қўлёзмаларга кўз югуртирганман. У Алишер Навоий ва Жомий билан дўстона муносабатда бўлган. Жомий бу мўътабар зотни жуда эъзозлаган, кўпгина шеърларида уни таъриф-тавсиф қилган. Нақшбандия таълимотининг йирик тарғиботчиси Хожа Аҳрор Валий билан фақат ўзбекистонликлар эмас, биз, афғонистонлик ўзбеклар ҳам фахрланамиз.

Учрашувда сўзга чиққан фалсафа фанлари доктори Турғунбой Саксонов боғистонликларга республика маънавий-маданият тарғибот маркази томонидан ажойиб совға ҳам топширди. Бу — иқтидорли мусаввир Карим Умаров чизган Хожа Аҳрор Валий сурати эди. Учрашув қатнашчилари бу ажойиб совғани катта хурсандчилик билан қабул қилдилар.

...Туман ҳокими Қамбарали Йўлдошев анча каровсиз ҳолга келиб қолган зиёратгоҳни ободонлаштириш учун қишлоқ Кенгаши қошида махсус жамғарма фонди очиш таклифини ва бунга район ҳокимлигидан 100 минг сўм ўтказишга тайёр эканлигини айтганда жамоа бир жонланди. Вилоят ҳокимининг ўринбосари Ҳакимжон Ҳамидов ташаббусни қўллаб, вилоят ҳокимлиги номидан 100 минг сўм ваъда қилганида кўплар карсак чалиб юборди. Қариялар эса «Барака топинглар, илоҳим кам бўлманглар» дея қўлларини дуога очишди. Йўқ, бу хурсандчиликнинг боиси ваъда қилинаётган маблағда эмас, балки шу вақтгача эътибордан қолиб келаётган хайрли ишларга айнан район ва вилоят раҳбарларининг бош-қош бўлаётганида эди. Шу вақт қариялар орасидан бир киши қўл кўтариб, ҳаяжон билан деди:

— Мана шу савобли иш учун менинг номимдан эллик минг сўм!

Пенсионер Ҳотам ота Ҳакимовнинг бу саховати кўплаб боғистонликларни ушбу хайрли ишдан четда қолмасликка ундаб юборди. Шу қишлоқлик Салимбой Мадаминов ўз оиласи номидан 50 минг сўм, Рўзитой Зиёвуддинов «Олмос» заводи жамоаси номидан 150 минг сўм, Эргаш Тўйчиев «Чорвоқ» жамоа хўжалиги номидан 100 минг сўм ўтказиш ниятида эканликларини маълум қилдилар. Ана шу дақиқаларда, эҳтимолки, кўпдан бери биринчи марта сокин зиёратгоҳнинг сукунатини қарсаклар жаранги бузиб юборди... Билиб айтар эканлар, бир ошамдан берса тўйдирадиган халқ, деб...

Учрашувда қатнашиб, Хожа Аҳрор Валий сиймосини жонлантирган Ҳамза номидаги давлат академик театри артисти Рихсивой Авазов, халқ ардоқлаган ҳофизлар Ҳотам Ҳофиз Қосимов, Шавкат Расулов ва бошқаларнинг чиқишлари ҳам учрашув файзига файз қўшди.

Шу куни учрашувнинг барча иштирокчиларига ош тарқатилди, Хожа Аҳрор Валий ва шайх Умар Валий руҳини ёд этиб, тиловат қилинди.

Зарифа ЭРАЛИЕВА.

СУРАТЛАРДА: учрашувдан лавҳалар.

Тасвирчи Даврон АҲМАД.

• *Спортимиз муаммолари*

Йўқ. Спорт миллат танламайди. Ҳар бир соҳа каби спорт ҳам кишидан тинимсиз меҳнат, изланиш, қунт талаб қилади. Мана шу хусусиятларни киши ўзида жамлай олса, ўз иродасини шу ишга бутунлай бўйсундирсагина спортда бирор натижага эришади. Албатта, бу ишда мураббийнинг ҳам роли катта. Бизда сузиш бўйича яхши мураббийлар йўқми! Нима учун ўзбеклардан сузиш бўйича истеъдодли спортчилар йўқ ёки ўзбеклар сузишга қобилиятсизми! Г. Титов номли спорт интернатида шу соҳа бўйича мураббийлик қилаётган Рихсибой ВАҲОБОВ билан мулоқотимиз шу ҳақда бўлди.

СУЗИШ МИЛЛАТ ТАНЛАЙДИМИ?

АВВАЛО Рихсибой ака ҳақида икки оғиз сўз. У киши айни кунда 52 ёшда. Сузиш бўйича Ўзбекистон рекордчиси. Жумладан, 1965 йил Тошкентда бўлиб ўтган халқаро турнирда 400 м масофага комплекс сузиш бўйича 5.28,7 натижа билан ўзининг биринчи рекордини кўрсатган. Ўша мусобақада ГДР, Польша, Югославия, ГФР, Финляндия, Швеция, Франция ҳамда собиқ Иттифоқнинг кучли спортчилари қатнашган эди.

Шундан сўнг спортчимиз «Комсомолец Узбекистана» газетаси соврини учун ўтказилган турнирда яна ўша масофада Ўзбекистон рекордини янгилади. Бу сафар спорт устаси Ваҳобов 5.25,5 натижа кўрсатди.

У кишининг сузиш бўйича эришган ютуқлари ҳақида тўхталиб ўтирмайман. Суҳбатдошимизнинг албомидаги 40 дан зиёд турли хил тоифадаги турнирларнинг совринли ўринлар учун берилган дипломлари, фахрий ёрлиқлари унинг қандай спортчилигидан далолат бериб турибди. Қолаверса, спорт мухлислари Рихсибой Ваҳобовни яхши билишади.

— Рихсибой ака, олтмишинчи йиллар Турғун Холбоев, Тамара Исмоилова, мана сиз каби сузиш бўйича ўзбек спортчилари маҳорат кўрсатган эди. Кейинги даврда бир қанча истеъдодли сузувчилар халқаро майдонда юртимиз шаънини муносиб ҳимоя қилишди. Лекин улар орасида бирорта ўзбек миллатига мансуб спортчиларни кўрмадик. Буни қандай изоҳлаш мумкин?

— Аввало, бунинг сабабларини ўзбекчилигимиздан қидиришимиз керак. Нафақат сузишда балки футболдан ташқари бошқа спорт турлари бўйича ҳам ўзбеклар камчилик. Нима учун? Чунки бизнинг одамлар фарзандларини интернатларга раво кўришмайди, ўз бағримда униб-ўссин дейишади. Кап-катта одам бўлганида ҳам ўйнаб юрадими дея истиҳола қилишади. Спорт интернатларига, мактабларига жалб қилинганларга эса собиқ Иттифоқ тузумида эътибор кам қаратилган. Боиси, бошқа миллат вакиллари, айниқса, ўрислар фарзандларини ёшлигиданоқ спорт билан шуғулланишга ундаб туради. Бизнинг ота-оналар эса қизиқмайди. Натижада, ўрис фарзандларининг қобилияти вақт ўтган сайин очилиб боради Чунки ота-она уларга шароит яратиб беради. Боланинг миясида спорт бўлғуси касби сифатида шаклланади. Бизлар эса болани спорт мактабларига вақтинчалик берамиз. Азбаройи бекор вақтида кўча болаларига қўшилиб, ёмон йўлга кириб кетмаслиги учун. Шунинг учун ҳам ўзбек болаларида спорт мактабларидаги машғулотларга совуққонлик билан қараш шаклланади. Охир оқибатда эса улар қобилиятсиз саналиб, спортдан кетишга мажбур бўлишяпти...

— Фикрингизга тўла қўшилолмайман. Негаки бола спорт мактабига жалб қилиндими, ота-онанинг хоҳиш-истагисиз ҳам ҳеч бўлмаганда бирортаси мустақил равишда шу соҳага қизиқиб кетиши мумкин. Менимча, спорт мактаблари ва интернатларида рус тилида иш олиб борилиши бунинг асосий сабаби бўлса керак?

— Балли. Мен худди шу масалани айтмоқчи бўлиб турувдим. Тил ҳақида қонун қабул қилинди ҳамки ҳали-ҳануз спорт мактабларида, машғулот иншоотларида иш рус тилида олиб бориляпти. Ўзбек болаларининг спорт мактабларида муқим ўрнашиб қолмаганлиги ҳам худди шундан. Албатта, рус мураббий ҳам гоҳ тушуниб, гоҳ тушунмай қолаётган бола билан ишлашдан кўра рус ўғлонини тарбиялашни афзал билади. Натижада маҳорат жиҳатидан табақаланиш ҳам миллатларни атай ажратгандек бўлиб қоляпти. Ўзингиз тасаввур қилинг, ўз она тилида таълим олган болалар кўпроқ маҳоратни эгаллаб кучлилар гуруҳида, ёт тилдан ўзлаштириб, таълим олган болалар кучсизлар гуруҳига ажралгач, албатта, иккинчи гуруҳдагилар қобилиятсиз ҳисобланади-да. Улар кимлар, она тили қолиб, ёт тилда илм олган ўзбекнинг болалари. Натижада ўзбеклар, яъни бутун бир миллат сузишга ёки спортга қобилиятсиз бўлиб қоляпти.

— Тил ҳақида қонун қабул қилинганда ҳали маълум жиҳатдан СССР мавжуд эди. Энди биз мустақил давлат бўлдик. Бошқа миллат вакилларининг ўзбек тилини ўрганишига берилган саккиз йиллик муддатни қайта кўриб чиқиш вақти келган бир пайтда спорт мактабларида ҳали ҳам рус тилида машғулотлар олиб борилиши... Ёки ўзбек мутахассислар камми?

— Бошқа спортга оид таълим масканлари, машғулот иншоотларини билмадиму, лекин бизнинг интернатда сузиш бўйича ўзбек мутахассиси битта мен. Албатта, мен мураббийларнинг кўпчилиги у ёки бу миллатга мансуб бўлиши керак деган фикрда эмасман. Агар шундай бўлиши лозим дейдиган бўлсак, биз спортда ютқизамиз. Бизнинг спорт мактабларимизда миллатидан қатъи назар ҳақиқий мутахассислар, соф спорт қонуниятларидан келиб чиққанда меҳнати натижа берадиган мураббийларни жамлашга эришишимиз керак. Шу пайтгача ушбу қонуниятларга бизда тўла риоя қилинди деб бўлмайди. Айниқса, бундан ўзбек ўғлонлари жабр кўришди.

— Рихсибой ака, бутун жаҳон таниган Сергей Зоболотнов каби сузувчиларимиз бор. Лекин нима учун айни кунда ўзбеклардан моҳир сузувчилар йўқ.

— Очиғини айтадиган бўлсак, бунга асосан собиқ тузум айбдор. Нафақат сузишда балки бошқа спорт турлари бўйича ҳам Иттифоқ даврида маҳаллий миллат вакилларига паст назар билан қаралади. Улар халқаро майдондаги мусобақаларга жуда камдан-кам олиб чиқилган. Ахир спортчи халқаро майдонда ўсади. Мана, боксчимиз Руфат Рисқиевни олайлик. Ўша жаҳонни лол қолдирган, «Тошкент йўлбарси» дея ном олган мусобақага у сўнгги вазиятдагина терма жамоа сафига қабул қилиниб, олиб борилганди. Сабаб унинг вазнидаги бошқа боксчилар бетоб бўлиб қолишган. Ана шу бахтли ҳодиса юз бермаганда, балки истеъдодли боксчимиз дунё юзини кўрмаган бўлармиди.

Мана, бизнинг спорт интернати мисолида муаммога ёндошадиган бўлсак, масала кундай равшанлашади. Саксонинчи йиллар бошида СССР Олимпиада қўмитасининг «Ўзбек болалари ҳисобига интернатга қабул қилиш штатлари қисқартирилсин» деган буйруқ келди. Сабаби оддий. Ўзбек болалари сузишга қобилиятсиз. Ҳақиқатан ҳам бизнинг болалар кўрсатаётган натижа шунга яраша эди. Эътибор, иш олиб бориш юқорида айтганимдек бўлгач, қобилиятсиз ҳисобланади-да.

Бугунги кунда эса интернат раҳбарлари ғимирлаб қолишди. Нимага дейсизми? Ўзбек болаларини сузишга кўпроқ жалб қилиш тараддудида. Энди ўзингиз ўйланг. Саксонинчи йиллар 4—5-синфдан спорт интернатга қабул қилиниб, юқоридан келган буйруққа асосан ҳали қобилияти очилиб улгурмаган ўйлаб фарзандларимиз ярим йўлда спортдан кетган эди. Агар ўшанда шу фарзандларимиз кетмаганда халқаро майдонга чиқишмасаям бугун мактабга мураббий бўлиб қайтарди. Энди эса ишни яна бошидан бошлашга тўғри келяпти.

Мавзу, муаммога оид яна бир масала. Бизда ўқитиш бригада услубида олиб борилади. Мисол учун сиз саккиз, мен ҳам саккиз болани тўртинчи-бешинчи синфдан бошлаб тарбиялай бошлайман. Етти-саккизинчи синфга бориб табақаси юқорироқ бўлган мураббий сиз ва мендан қобилиятли болаларни ажратиб олади. Охирги йиллар эса янада табақаси юқори мураббий ундан ҳам истеъдодларни қабул қилади. Бу ерда бир нотенглик бор. Агар ўша истеъдод халқаро майдонларда муваффақият қозонса, барча обрў, моддий жиҳатдан манфаатдорлик охирги мураббийга берилади. Биринчи мураббийлик қилган сиз ва мен эса энг қуйи табақа мураббийси бўлиб қолаверамиз. Маош ҳам шунга яраша. Бу спорт интернатида ички тафовутларга олиб келаяптики, бундан фақат спортчи ва спортимиз ютқазади, холос. Бир гуруҳ «ишбилармон» кишилар мактабнинг «ёғли» жойида ўрнашиб, ўрнини «ёмон кўзлар»дан қўриқлаш билан овора. Бу йўл билан биз спортимизни тоборо ботқоққа томон судрайвeрамиз.

Менимча, энг яхши йўли, менга саккиз ўзбек боласини бириктирдими, уларни охиригача олиб борай. Шунга шароит яратишсин. Яна бир мураббий саккиз болани ўз тарбиясига олсин. Иккаламиз ҳар йили мусобақалашайлик. Қайсимизнинг меҳнатимиз натижа бермаяпти, буни спорт майдони кўрсатади. Демак, ҳосилсиз меҳнат қилаётган кишини соф спорт қонуниятига биноан ишидан четлатайлик. Ана шунда спорт ривожланади. Ўз қонуниятларига риоя қилинганда спорт миллат танламайди.

Расул ЖУМАЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ЭЪЛОНЛАР

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИК ВАЗИРЛИГИ ХАЛҚЛАР ДЎСТЛИГИ ОРДЕНЛИ ТОШКЕНТ ДАВЛАТ АГРАР УНИВЕРСИТЕТИ

(1993-1994 ўқув йилининг кундузги бўлимига қабул қилиш ҳақидаги «Халқ сўзи» рўзномасининг 22 июнь сонида босилган эълон матни қуйидагича ўқилсин).

Тест синовлари тубандаги фанлар блоклари бўйича ўтказилади:

— агросаноат комплекси тармоқлари иқтисодиёти ва бошқаруви мутахассислиги бўйича: математика, табиий фанлар (кимё, физика, биология) ва она тили.

— бухгалтерия ҳисоби, хўжалик фаолиятини назорат ва таҳлил қилиш мутахассислиги бўйича: чет тили, математика ва она тили.

Тест синовлари Ўзбекистон Республикаси талаба танлов маркази томонидан 31 июлда — бир кунда бўлиб ўтади.

Университет қошида тест синовлари фанлари бўйича бир ойлик пуллик курс очилган. Бу курсларда хоҳлаган абитуриентлар математика, табиий фанлар, чет тили ва она тили фанларидан тест услубида маълумот олишлари мумкин.

Манзилгоҳимиз: Тошкент 700183, ТошДАУ (19, 49, 83, 96, 156, 167, 491-автобуслари ва 15, 28, 52, 53—маршрут таксиларнинг «Тошкент Давлат аграр университети» бекати).

Маълумот учун телефон: 63-76-00.

"АЗИЯ-КОНТИНЕНТАЛЬ"

ЯНГИ АВЛОД НАМУНАЛАРИ-ЗАМОНАВИЙ ТЕЛЕФОН СТАНЦИЯЛАРИНИ ҲАВОЛА ҚИЛАДИ

- 1 шаҳар линияси, 3 ички абонентлар;
- 2 шаҳар линиялари, 10 ички абонентлар;
- 3 шаҳар линиялари, 30дан 180гача ички абонентлар;
- телефон аппаратлари; ҳалқали ва тугмачали.

Алоқа соҳасидаги етакчи - SIEMENS, TELENORMA ва бошқа фирмаларда ишлаб чиқарилган симлар ва блоклардан дуне миқесидаги талабларга мос келадиган техника, жиҳозларни йиғамиз.

Маҳсулот Тошкентдаги омборлардан сотилади. Ҳақлар исталган шаклда тўланади.

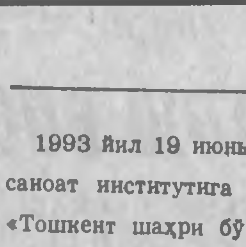

Манзилимиз: Тошкент, Пушкин кўчаси, 59 "АЗИЯ-КОНТИНЕНТАЛЬ". Тел. 68-16-42, 32-22-07. Факс 68-14-11

1993 йил 19 июнь куни Тошкент тўқимачилик ва енгил саноат институтига қабул қилиш тўғрисидаги эълонга «Тошкент шаҳри бўйича сиртқи бўлими: «Чарм маҳсулотлари технологияси ва конструкциялаш мутахассислиги» қўшиб ўқилсин.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсати, Раёсат аъзоси, Олий Кенгаш Халқаро ишлар қўмитаси раиси П. Қ. Ҳабибуллаевга укаси

Баҳодиржон Қирғизбоевич ҲАБИБУЛЛАЕВ

бевақт вафот этганлиги муносабати билан чуқур ҳамдардлик билдиради.

Хорижий мамлакатларга эшиттиришлар республика радиоси жамоаси инглиз тилида эшиттиришлар бўлимининг таржимони М. Валижоновага онаси

Зебихон ВАЛИЖОНОВА-нинг вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Ўзбекистон давлат телерадиоэшиттириш компанияси жамоаси Сиёсий-иқтисодий кўрсатувлар таҳририятининг режиссёри Т. Маҳкамовага онаси

Зебихон ВАЛИЖОНОВА-нинг вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Ўзбекистон ФА Иссиқлик физикаси ва амалий лазер физикаси институти жамоаси

Баҳодиржон ҲАБИБУЛЛАЕВ-нинг бевақт вафот этганлиги муносабати билан марҳумнинг оила аъзоларига чуқур таъзия изҳор қилади.

Навбатчи муҳаррир — А. Бойқўзиев, навбатчи — И. Худоёров.

ХАЛҚ СЎЗИ • НАРОДНОЕ СЛОВО

• ТЕЛЕФОНЛАР: маълумот учун 33-07-48; эълонлар бўлими 32-09-25.
Индекс: 64608.

МУАССИСЛАР: Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсати ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси.

Бош муҳаррир: Анвар ЖЎРАБОЕВ

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

Абдунаби БОЙҚЎЗИЕВ, Эсиргап БОЛИЕВ (масъул котиб, «Халқ сўзи»), Эркин ВОҲИДОВ, Миракмал МИРАЛИМОВ, Салоҳиддин МУҲИДДИНОВ, Лев ПАК (бош муҳаррир ўринбосари; «Народное слово»), Людмила ПОРФИРЬЕВА, Қулакмад РИЗАЕВ, Александр ТЮРИКОВ (масъул котиб, «Народное слово»), Шавкат ЯҲЁЕВ, Пиримқул ҚОДИРОВ, Муҳаммаджон ҚОРАБОЕВ, Саидаҳрор ҒУЛОМОВ.

• МАНЗИЛИМИЗ: 700000, ГСП Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй.

• Таҳририятга ҳажми 7 қоғоздан ошган материаллар қабул қилинмайди. Фойдаланилмаган мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

Рўйхатдан ўтиш тартиб № 0001 Буюртма Г—131. 107.858 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А—2. Босишга топшириш вақти — 21.00. Босишга топширилди 23.30.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Маҳкамасининг Ишлар бошқармаси ҳузуридаги «Шарқ» нашриёт-матбаа концерни. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй.

1 2 3 4 5 6